

BELÉM BÚJT A ZENE

(A Magyar Rádió Bartók adójának kétszer elhangzott háromrészes sorozat zenei aláfestésekkel, hangokkal, zajokkal)

Harmadik rész

Már „menő”-nek számítottam zongorázásban, amikor 7-8 éves öcsémet is elérte a zongorázhatnék. Szegény Hilda néniem volt mit túlélni! Paja, masszív felépítésű gyerek volt, öt kilóval született, csaknem tíz évvel fiatalabb nálam. Vaskos kezén a dundi ujjak kétségbeesetten küzdöttek a billentyűkkel. Szentestéken hagyományosan produkálni kellett magunkat a család előtt a gyertyák fényében a zongorán, egy erre az alkalomra lehetőleg titokban betanult darabbal. Paja fellépésekor nővéremmel háttérbe vonultunk, hogy orrunkat befogó pukkadozó nevetésünk ne zavarja a szörnyű produkciót, amit szüleink diszkrét, szeretettel mosolygással hallgattak.

Háromévnyi tisztos helytállás után Hilda néni közölte apámmal, hogy nem látja értelmét Paja további gyötrelmeinek. Azt hiszem, Paja is felsóhajtott. Mindnyájunkat mélyen megdöbbsentett, amikor évekkel később a gimnazista Paját meg-lestem hátul a kertben a télire szánt tüzelő farakásai mögött, ahogyan saját énekét kísérve gitározott. Titokban fejlesztette magát, gyönyörű, karakteres mély basszus hangja volt. Ez a hang rádióbemondói kenyeré lett, de közben az Egyetemi Énekkar és a Budapesti Spirituálé Kvartett basszistájaként akkor utazta be a fél világot, amikor emberfia útlevelet csak háromévente kapott, ha kádere megfelelt a hatóságoknak.

Nem tudom, kié volt az a tekerős, acéltűs, kalapdoboz-szerű lemezjátszó, amely néhány jazz lemezzel együtt hozzám került. Count Basie, Benny Goodmann és Glenn Miller big-band számok voltak rajta, meglehetősen megviselt állapotban. Csapatba verődött haverjaimmal mohón hallgattuk az addig soha nem ismert hangzást, sarkunk önkéntelenül verte a ritmust.

Három lemezoldalanként tűt kellett cserélni a száz tűt tartalmazó dobozból. Hamar elfogyott.

Ez volt az első ismerkedésem a később oly kedvelt Harlemi, New-Orleansi nagyszerű ritmusokkal. A vonzalom egy életre szól.

A szomszéd házban lakó bérmakeresztapám vett egy hatalmas, sokszávos világvevő rádiót, beépített lemezjátszóval. Ez már elektromos meghajtású és pick-up-os, de még acéltűs szerkezet volt. Ildomosan vettem hozzá két komolyzenei lemezt is, Weber Oberon nyitányát és a Bajazzók prológiáját. Életemben először hallottam jobb minőségben lemezzel nagyzenekart, vagy énekkart. Sötétkék középrészű „Supraphon” nagylemezek voltak, persze még jócskán a 78-as fordulatú korszakból. Megdöbbsentő visszaemlékezni, hányszor ültem e nagy rádió előtt bérmaszüleimnél, ugyanazt a négy lemezoldalt hallgatva révült áhítatban.

Beleborzongtam, amikor fojtott trombitákon és pengetett hegedűkön megszólalt az Oberon nyitány vidám indulója, Oberon varázskürtje, vagy a hősnő, Rézia diadalmas dallama az óceán áriát idézve. Később, még egyetemi hallgató koromban is sokáig ezt az agyonhallgatott, minden ütemében megismert nyitányt tartottam az egyik legnagyobb zeneműnek.

Utólag tudom már, milyen torz volt az én vidéki, 17 éves zenei világképem, 1953-ban. A mi családunk négy gyermekkel a semmiből újrakezdve a mindennapi létért küzdött, nem tellett lemezjátszóra. Az ötvenes évek elején, vidéken csak nagyon elvétve voltak

lemezjátszók, lemezek. A zongorairodalom javának egy kis részét hallottam már Hilda néni esti blattolásainak köszönhetően, de a zeneirodalom egyéb hangszeres és zenekari végtelenjéből mindössze ezt a rövid, négy oldalt ismertem. Érettségi évében – úgy, ahogy - már a nagy Beethoven szonátákat játszottam nyilvánosság előtt is, de a kilencedik szimfóniát elejétől a végéig még sohasem hallottam!

Ekkor mégis beérett a hogyan tovább kérdése. Hilda néni szerette volna, ha betetőzik korábbi éveinknek lelkes munkája és legjobb tanítványából zeneakadémista lesz. Nem tudom, honnan volt kapcsolata fiatalabb éveiben *Weiner Leóval*, a Zeneakadémia akkori nagy tekintélyű professzorával, de ő megígérte, hogy ha nem vagyok botfülű és fakezű, segítségemre lesz a felvételnél. Ez lelkesítőleg hatott, mert orvosegyetemi felvételem, amit apám szorgalmazott, káderpolitikai okokból akkor reménytelennek tűnt. Mindaddig, amíg orosz nyelvi versenyben országos döntőbe nem jutottam. A szabad egyetemi felvétel ennek meghirdetett jutalma volt.

És ekkor jött apám a komoly arcával és a csodagyerek szöveggel. . . . !

Anyám kísért fel az egyetemre felvételizni. Meglepetésül operajegyet vett kettőnknek. Életem első operaélményét akarta ajándékozni. Resteltem, de a meglepetés nem sült el jól. Talán jobb lett volna egy látványos Aida, vagy Faust, mint a Szöktetés a szerájból. Mozart zenéjének ösztönösen is megérezhető zsenialitását számomra elnyomta a csacska, szokatlan történet, a toporgó színpadi játék, a túljátszott gesztusok, a kopott díszletek, a dobbantásra felszálló porfelhő. Nem mutattam, de többet vártam. A hangszeres, vagy oratoriális zenéhez képest nem lettem operalátogató.

Érettségi után, az utolsó keszthelyi diáknyáron még egy nevezetes zenei élményben volt részem. Herboly Laci bácsi betanításában és rendezésében műkedvelő énekesekkel előadtuk Kacsóh Pongrác János vitézét. A keszthelyi városi zenekart a hévízi fúvósok egészítették ki. Mókás együttes volt, 15-20 taggal, esztrád zenekar jelleggel. Tömítő hang szerepben szükség volt zongorára is, de ezt a funkciót apja támogatásával Herboly Ildi elorozta előlem. Nekem hiányzó fafúvósok pótlására pedálos fújtatós harmónium jutott. Képzeld el: Bagó a színpadon, a furulyanótát némán, ügyetlenül mímelve fújja, miközben én harmóniumon játszom alá a dallamot....!

A remek előadással megjártuk Tapolcát, Hévízt, sőt Siófokot is. Ekkor már kedves kapcsolatom szövődött a babaarcú francia királylánnyal.

Repült az idő és az utolsó diáknyár! Szeptemberben bánatosan felutaztam egyetemi polgárnak Budapestre. Utolsó, Hilda néniel tanult zongoramű, a hatyúdalom az Apassionata szonáta első tétele volt. Befejezni már sohasem tudtam. Vittem magammal az összhangzattan sok tucat órában szívesen gyakorolt varázsát, Hilda néni házi feladatainak keresztretjtvény-fejtéshez hasonló örömét, hogy egy adott hangnemű akkordból végig dallamosan, a zenei funkciótörvény szabályai szerint megjárva más hangnemeket, jussak vissza a kiinduláshoz. Vittem magammal azt a szerencsés adottságú és kigyakorolt képességet, hogy füllel részekre tudtam szedni egy hangzatot, vagy folyamatosan egy dallam vagy kíséret sort. Vittem magammal akkor még gyorsan mozgó ujjaimat, szerencsére velem született jó zenei memóriámat, ami ugyan helytelenül meggátolt a rutinos kottaolvasásban, mert mindent pillanatok alatt fejből lejátszottam.

Csak sejtettem, de nem tudtam, mennyire kezdő vagyok még a zene végtelen világa megismerésében.

Zenei és hangaláfestések:

1., Botladozó, kezdő zongoragyakorlás hangja. (Dóra lányom 6 évesen)

- 2., Rachmaninov: cisz-moll prelúd befejező rész.
- 3., „szeretnék szántani” kezdetleges szintetizátor hang moduláció.
- 4., Kútnyikorgás a rádió hang archívumából.
- 5., Botladozó „Der fröhliche Landmann” zongorán.
- 6., Botladozó skálázás zongorán.
- 7., Ököllet ütött zongorahang.
- 8., Légiriadó szirénahangja a rádió hang archívumából.
- 9., Sistergő Gigli lemezfelvétel részlet 1910-ből.
- 10., Vonatfűttybe bekúszó zongoradarab a rádió hangarchívumából.
- 11., Svéd Himnusz.
- 12., Chopin „Minuten Valcer” részlet
- 13., Bach: Kétszólamú invenció részlet (Dóra lányom játéka 17 évesen.).
- 14., Sztálin kantáta kórusra (részlet) a rádió archívumából.
- 15., Weber: Tel Vilmos nyitány fuvolarészlet.
- 16., Botladozó zongorázás (Dóra lányom 6 évesen)
- 17., Pál öcsém Spiritule Quartett felvétele.
- 18., Glenn Miller: In the Mood (részlet)
- 19., Weber: Oberon nyitány (részlet)
- 20., Mozart: Szöktetés a szerájból (részlet)
- 21., Kacsóh. Furulyanóta (részlet)
- 22., Beethoven: Apassionata szonáta (I. tétel finálé)